

Силабус
навчальної дисципліни
«Філософія»
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова та література)»
Спеціальність А4 Середня освіта
Предметна спеціальність А4.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))
Спеціалізація А4.021 Англійська мова та зарубіжна література
Галузь знань А Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни Обов'язкова

Викладач Валентина ДУДЕНОК
Кафедра Кафедра історії і філософії
Посилання на сайт <https://bdpu.org.ua/teachers/dudenok-valenty-na-ivanivna/>
Контактний телефон 0993007015
Е-mail викладача Dudenok.vi@gmail.com
Графік консультацій вівторок, 11.00-12.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90	очна (денна)	16	14	60	екзамен
3 / 90	заочна (дистанційна)	8		82	екзамен

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: гуманізм, закон, тенденції, розвиток, постмодерн, дискурс, концепт, синергетика.

Предметом навчальної дисципліни є найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства та свідомості.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Філософія» – поглиблення наявного стану світоглядної культури і навичок абстрактного мислення.

Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді неможливе без філософії як теоретичної основи світобачення та певного методу відношення до світу. Філософська культура студента зумовлює як адекватне сприйняття ним навчального матеріалу практично всіх наук, так і виступає

передумовою його формування як особистості. Філософська підготовка студентства зумовлює також ефективність виховної роботи, оскільки підвищує загальну культуру мислення, вміння раціонально відібрати з потоку наукової інформації необхідний матеріал. Оволодіння філософією сприяє становленню самосвідомості, інтелектуальному розвитку, вмінню знаходити оптимальний вихід з ціннісно-кризових ситуацій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія» є опанування філософії як специфічної форми людського знання, що є водночас наукою та формою суспільної свідомості, розкриття специфіки і значення філософії як науки; вивчення основних філософських законів, що є універсальними законами розвитку природи, суспільства, індивіда; оволодіння основами теорії аргументації та доказу; розуміння взаємозв'язку філософії та релігії, їх історичного взаємовпливу; засвоєння основних сучасних світоглядних парадигм, вміння критично ставитись до них; ознайомлення з основними проблемами аксіології, в тому числі і в контексті пошуків сенсу життя.

Компетентності та програмні результати навчання:

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі загальної середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь із наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність вчитися, оволодівати сучасними науковими знаннями предметної галузі та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК-3. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, критичний аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси і технології в освітньому процесі і професійній діяльності.

ЗК-7. Здатність зберігати і примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу, значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Програмні результати навчання (РН)

РН 07. Застосовувати систематизовані наукові знання в професійній діяльності відповідно до предметної спеціальності, оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 10. Демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності, критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності, поваги й толерантності у полікультурному суспільстві.

Зміст курсу:

Тема 1. Виникнення філософії. Світогляд. Структура світогляду. Історичні типи світогляду (міфологія, релігія, філософія як наука). Предмет і природа філософського знання. Філософія як специфічний тип знання. Методологія і функції філософії. Еволюція предмету філософії. Теоретичне і духовно-практичне значення філософії. Основне питання філософії. Проблема пізнаваності світу. Гносеологічний оптимізм та агностицизм.

Тема 2. Проблема методу в філософії. Поняття методу в філософії. Метафізика і діалектика. Поняття діалектики. Діалектика як специфічний метод пізнання і відтворення дійсності. Об'єктивна та суб'єктивна діалектика. Тотожність та відмінність. Протилежність та суперечність. Закони діалектики. Діалектика і софістика. Суперечність. Метафізика як вчення про найбільш загальні основи буття.

Тема 3. Основні поняття та ідеї гносеології. Загальні уявлення про теорію пізнання, її предмет і метод. Багатоманітність форм пізнання. Поняття «гносеологія»

(«епістемологія»). Становлення гносеології в історії філософії та її місце в системі філософського знання. Об'єкт, суб'єкт і джерела пізнання. Специфіка агностицизму і скептицизму. Чуттєве і раціональне пізнання. Сенсуалізм і раціоналізм. Проблема розуміння в пізнанні. Основні форми чуттєвого і раціонального пізнання. Феномен ірраціональності. Мислення і досвід. Суперечності мислення та їх джерела. Проблема істини та її критеріїв. Істина: об'єктивна, абсолютна й відносна. Діалектика істинності та заблудження.

Тема 4. Філософія стародавньої Індії та Китаю. Виникнення індійської філософії. Ортодоксальні ведичні філософські системи: веданта, міманса, ньяя, вайшешика, санх'я, йога. Неортодоксальні школи адживікі і чарвака-локаятиків. Основні категорії індійської філософії. Священні книги китайської освіченості. Онтологія даосизму. «Даодецзин». Конфуціанство. Мен-цзи. Лунь-Юй. Принцип «виправлення імен». Легізм законників філософської школи фа-цзя.

Тема 5. Антична філософія. Пошук першооснови світу в ранніх філософських системах. Мілетська натурфілософія: Фалес, Анаксимандр і Анаксимен. Діалектика Геракліта. Етичний релятивізм софістики. Даймоніон і маевтика Сократа. Атомізм Левкіппа-Демокріта. «Ейдоси» і абсолютний ідеалізм Платона. Енциклопедизм Арістотеля і його вплив на розвиток філософської думки.

Тема 6. Середньовічна філософія. Специфіка філософських вимірів світу в Середні віки. Проблема доказу буття Бога. Апологетика. Патристика. Схоластика. Суперечка номіналістів і реалістів про універсалії. Пояснення теодицеї. Вільгельм Оккам. Ансельм Кентерберійський. Августин Блаженний. Фома Аквінський.

Тема 7. Філософія Відродження. Поняття гуманізму. Антропоцентризм як основна світоглядна парадигма. Філософія гуманізму. Натурфілософія нового природознавства. Пантеїзм Джордано Бруно. Філософія політики: ідеологія централізованої держави і теорія природного права. Утопічний соціалізм.

Тема 8. Енциклопедична філософія Просвітництва. Енциклопедична філософія Просвітництва: Д. Дідро, Д. Толанд, П. Гассенді, П. Бейль, Вольтер, Кондільяк, Гельвецій, Ламетрі. Географічний детермінізм Ш. Монтеск'є. Проблема походження держави в філософії Ж. - Ж. Руссо. Метафізичний матеріалізм та атеїзм.

Тема 9. Німецька класична філософія. Трансцендентальний ідеалізм. І.Канта. Діалектика Фіхте і Шеллінга. Суперечність методу і системи в «абсолютному діалектичному ідеалізмі» Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейербаха.

Тема 10. Вітчизняна філософія. Міфологія давніх українців. Духовні витоки української філософської культури. Філософська думка в Україні після розпаду Київської Русі. Розвиток філософських ідей в Україні у XVIII-XIX ст. Г. С. Сковорода. Києво-Могилянська академія. «Філософія серця» П. Юркевича. Проблематика сучасної української філософії.

Тема 11. Позитивізм. Позитивізм: виникнення, сутність та етапи розвитку. Огюст Конт про обґрунтування методу позитивного мислення. Філософія махізму. Принцип економії мислення. Постпозитивізм і неопозитивізм. Практична філософія: прагматизм і інструменталізм.

Тема 12. Теорія психоаналізу.. Структура психіки з точки зору З. Фрейда. Поняття сублимації. Комплекси Едіпа і Електри. Теорія архетипів К. Юнга. Колективне підсвідоме. Релігія як колективний невроз людства. Філософія психологізму: фрейдизм, біхевіоризм, неофрейдизм.

Тема 13. Філософська герменевтика. Герменевтика як метод суспільних наук. Поняття «тлумачення». Мова як конкретне втілення реальності. Феноменологія Е. Гуссерля. Проблема розуміння в творах Г. Г. Гадамера, Дільтея, Шлейєрмахера. «Філософія життя»: Ф. Ніцше.

Тема 14. Екзистенціалізм. Екзистенціальна традиція: М. Хайдеггер, К. Ясперс, А. Камю, Ж. - П. Сартр, Г. Марсель, М. О. Бердяєв, М. Бубер. Екзистенція як переживання людиною свого буття в світі. Поняття пограничної ситуації. Непізнаваність екзистенції.

Структура екзистенції. Проблеми свободи та відповідальності в екзистенціальній філософії.

Тема 15. Філософські основи вчення про цінності. Аксіологія як галузь філософського знання. Поняття і основні ідеї аксіології. Поняття цінності і ціннісних орієнтацій. Формування теорії цінностей в історії філософії. Феномени загальнолюдських цінностей та шлях до них. Кризова ситуація як ситуація зміни ціннісних орієнтирів. Сучасні концепції цінностей. Людина, особистість як найвища цінність буття. Гуманізм і проблеми розвитку особистості. Діалектика потреб, інтересів та цінностей.

Тема 16. Антропологія: проблеми війни та миру в сучасній культурі. Поняття філософської антропології. Проблема людини і світу в історії філософії. Сучасні системи філософської антропології. Проблема сутності людини, розвиток уявлень про неї в історії філософії. Проблема сенсу життя. Суспільство і особистість. Принцип діяльності. Загальні форми людського освоєння дійсності. Проблема відчуження людини в сучасному світі.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність давати ґрунтовні відповіді за вивченим матеріалом, мати власні судження щодо ключових питань Філософії, брати участь в обговоренні дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи. Здобувачі зобов'язані дотримуватися дедлайнів визначених для виконання усіх видів письмових робіт з курсу.

Політика академічної доброчесності: передбачається, що при підготовці до практичних занять, роботі з джерелами інформації, будуть відсутні всі види академічного плагіату та здобувачі будуть дотримуватися наукової етики, слідуючи положення Кодексу доброчесності університетської спільноти https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/11/kodeks_dobrochesnosti_universytetskoyi_spilnoty_bdpu1.pdf.

Політики використання ІІІ, то послуговуючись університетським положенням https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/polityka_vykorystannya_shtuchnogo_intelektu_v_osvitnomu_proczeni_berdyanskogo.pdf при підготовці до практичних занять дозволено часткове використання ІІІ для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладання джерел з інших мов, забороняється копіювання та генерація неправдивих фактів, забороняється використовувати в контрольованому середовищі під час проведення заліку.

Методи навчання: Студентоцентроване проблемно-орієнтоване навчання проводиться низкою методів. За джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні (лекція, бесіда-повідомлення, репродуктивна), наочні (демонстрування, самостійне спостереження), практичні (практичні роботи, дослідні роботи). За основними дидактичними завданнями: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок. За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги: Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється відповідно до Положення про порядок оцінювання знань здобувачів у Бердянському державному педагогічному університеті.

Підсумковий рейтинг з навчальної дисципліни – це сума рейтингової оцінки за результатами поточної успішності здобувачів вищої освіти (сума балів за поточну роботу на практичних заняттях та балів за самостійну роботу) і рейтингової оцінки за результатами семестрового екзамену.

За весь курс здобувач отримує максимум 100 балів (підсумкова оцінка). До їх складу входять:

60 балів – поточний контроль успішності (включно з рубіжним контролем і контролем самостійної роботи);

40 балів – підсумковий контроль (екзамен).

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю в балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		100
Практичні заняття	40	
Самостійна робота	20	
Підсумковий контроль		
Екзамен	40	

Розподіл набраних здобувачем балів під час практичних занять

Оцінювання здобувачів відбувається за шкалою 1-7 балів за всі види роботи:

1 = F (критично низький рівень)

2 = FX (незадовільно з можливістю перескладання)

3 = E (задовільно)

4 = D (задовільно+)

5 = C (добре)

6 = B (добре+)

7 = A (відмінно)

Здобувач отримує оцінки за роботу на кожному практичному занятті плюс за виконання завдань з самостійної роботи.

Формула переведення балів за практичні заняття

$$N_{\text{практ}} = (A \div B) \times 40$$

Де:

N_{практ} = остаточні бали за практичні заняття (максимум 40)

A = сума всіх балів, отриманих здобувачем на практичних заняттях

B = максимально можлива сума балів на практичних заняттях (105 балів)

40 = максимальна кількість балів, що зараховується за практичні заняття згідно таблиці розподілу

Формула переведення балів за самостійну роботу

$$N_{\text{сам}} = (C \div D) \times 20$$

Де:

N_{сам} = остаточні бали за самостійну роботу (максимум 20)

C = сума всіх балів, отриманих здобувачем за самостійну роботу

D = максимально можлива сума балів за самостійну роботу (105 балів)

20 = максимальна кількість балів, що зараховується за самостійну роботу згідно таблиці розподілу

Таблиця 2. Розподіл набраних здобувачем балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	F – FX	E – D	C – B	A
Екзамен:				
Теоретичні питання (2)	5	10	15	20
Практичне завдання	5	10	15	20
Максимальна кількість набраних балів	10	20	30	40

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (60+40=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 3. Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A

78-89	В
65-77	С
58-64	Д
50-57	Е
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Основні:

1. Губерський Л. Філософія. К.: Фоліо, 2018. 621 с.
2. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2019. 432 с.
3. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. Одеса, 2019. 304 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія- 2006», 2021. 350 с.
5. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. ФІЛОСОФІЯ: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.
6. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
7. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябініної, Л. І. Юрченко. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021 . 286 с.

Додаткові:

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. К.: Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій. К., 1996. 285 с.
3. Гусев В. І. Західна філософія Нового часу. XVII- XVIII ст. К.: Либідь, 2000. 368 с.
4. Жадько В. А. Філософія як гуманістичний світогляд : наукова монографія. Запоріжжя : Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2019. 200 с.
5. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. та примітки Ігоря Бурковського. Київ: Юніверс, 2000. 500с.
6. Кримський С. Під сигнатурою Софії. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 367 с.
7. Ткачук М. Л. Київська академічна філософія XIX - початку XX ст.: Методологічні проблеми дослідження. К., 2000. 249 с.
8. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: Від теоретичного до практичного повороту. К. :КНТ, 2018. 394 с.
9. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Харків: КСД, 2020. 160 с.

Інформаційні ресурси

1. www.bdpu.org/library Інформаційні ресурси
2. Арістотель. Нікомахова етика. К.: 2021. 480 с. Електронний ресурс. Режим доступу:

- ae-lib.org.
3. Філософія. Петрушенко В.Л.- <http://westudents.com.ua/knigi/627-filosofya-petrushenko-vl.html>
 4. Бичко. І.В. Філософія Підручник. 2-ге вид., стереотип. К.: Либідь, 2002, 408с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
 5. Буслинський В.А. Основи філософських знань Підручник . 3-ге вид., стереотип. К.: Львів. «Новий світ», 2006, 352с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
 6. Горський В.С. Історія української філософії: Підручник. К.: Либідь, 2004. 488с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
 7. Губерський Л.В., Філософія: Навч. посіб. /. 6-те вид., випр. і доп. К.: Вікар, 2006. 455с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
 8. В. Г. Кремень. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. К.: Книга, 2005. 528 с.--<http://studentbooks.com.ua/content/view/1356/1/>
 9. Гадамер Х.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики /Читанка з історії філософії. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. <http://philosophy.allru.net/pervo.html><http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Bevzenko/index.html>.

4. Методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна підготовка, підготовка розгорнутих повідомлень, виконання невеликих досліджень.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (достатньо)

